

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1976/60

Karar Sayısı:1977/9

Karar günü:10/2/1977

Resmi Gazete tarih/sayı:17.5.1977/15940

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme: Danıştay Dava Daireleri Kurulu

İtirazın konusu: 23/12/1972 günlü ve 2 sayılı "657 sayılı Devlet Memurları Kanunu İle Bu Kanunun 1327 Sayılı Kanunla Değişik Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bazı maddelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname"nin geçici 2. maddesinin ikinci fıkrasının son tuncesinde yer alan "aynı süre içinde haklarında emeklilik hükümleri uygulanmış olanlara da aylık veya ikramiye farkı ödenmez" biçimindeki kuralın Anayasa'nın 2. ve 12. maddelerine aykırılığı öne sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY :

950 liralık kadroda 1100 lira maaşı alan ve bu maaşta 2 sene 1 ay hizmeti bulunan davacı 9/7/1964 tarihinde isteği ile emekliye ayrılmış ve o tarihte yürürlükte bulunan yasa kurallarına göre kendisine emekli aylığı bağlanmıştır.

1425 sayılı Yasanın geçici 3. maddesine göre davacının emekli aylığı T.C. Emekli Sandığı Müdürler Kurulu Kararı ile 1/3/1970 tarihinden geçerli olarak 5. derecenin 1. kademesinin karşılığı olan emekli aylığı bağlanmasına esas olan aylığa yükseltilmiş, 1/12/1970 tarihi ile 31/12/1972 tarihi arasındaki emekli aylıkları farkı olarak 9.304 lira tahakkuk ettirilerek durum bir yazı ile kendisine bildirilmiştir. Bu bildirim üzerine davacı Emekli Sandığına başvurarak, yapılan işlemin kanuna aykırı bulunduğunu ileri sürmüş ve düzeltilmesini istemiştir. Emekli Sandığına isteği kabul edilmemiş hakkında yapılacak başka bir işlem olmadığı kendisine duyurulmuştur.

Bu yazıyı alan davacı Danıştay'da dava açmış, 1100 lira maaşta geçen iki sene 2 aylık hizmeti ile namzetlikte ve memuriyette geçen hizmetlerinin değerlendirilerek üçüncü dereceye intibak ettirilmesi ve emekli aylığının buna göre bağlanması gerekirken 5. dereceden emekli aylığı bağlanması yolundaki Emekli Sandığı işleminin bu işlemin dayandığı Bakanlar Kurulunun 22/9/1969 günlü 6/12430 sayılı ve 30/12/1971 günlü 7/3624 sayılı kararları ile yürürlüğe konulan emekli aylıklarının yükseltilmesinde uygulanacak eşitlik esasları hakkındaki raporların iptalini istemiştir.

Ayırma Bürosu dava dilekçesini Onuncu Daireye göndermiş, adı geçen daire, davacı tarafından emeklilik intibakı işlemi ile beraber Bakanlar Kurulu Kararlarının da iptali istenmiş olduğundan dosyayı 521 sayılı Danıştay Kanununun 1740 sayılı Kanunla değişik 44. maddesinin (B) bendi gereğince, görevli olan Dava Daireleri Kuruluna göndermiştir.

Dava Daireleri Kurulu yaptığı incelemede 2 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin geçici 2. maddesinin 2. fıkrasının son tuncesindeki kuralın, Anayasa'nın 2. ve 12. maddelerine aykırı olduğu kanısına vararak, iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına 30/4/1976 tarihinde karar vermiştir .

III- METİNLER:

1- İptali istenen kural:

Esas Sayısı:1976/60
Karar Sayısı:1977/9

2 sayılı Kanun Hükmüne Kararnamenin geçici 2. maddesinin ikinci fıkrasının son tümcesindeki kuralın iptali istenmiştir. Söz konusu geçici ikinci madde şöyledir:

"Bu kararname ile yapılan intibaklar sonunda memurlar lehine doğan farkların 1/6/1973 den itibaren ödeneceği:

GEÇİCİ MADDE 2- 657 sayılı Kanuna 1327 sayılı Kanunla eklenen ek geçici 2 nci maddenin (b) fıkrası ve diğer intibak hükümlerine göre tesbit edilen derece ve kademe aylıklarının ödenmesine 31/5/1973 tarihine kadar devam olunur.

Bu kararname ile getirilen intibak hükümlerinin uygulanması sonunda Devlet memuru (her ne suretle olursa olsun görevlerinden ayrılmış bulunanlar dahil) lehine doğan durumlar dolayısıyla 1/3/1970 tarihinden 1/6/1973 tarihine kadar geçen süre için bir fark ödemesi yapılmaz. Aynı süre içinde haklarında emeklilik hükümleri uygulanmış olanlara da aylık veya ikramiye farkı ödenmez.

Ancak, 1/3/1970 - 30/11/1970 tarihleri arasına ait aylık farkları 1327 sayılı Kanun hükümlerine göre hesaplanarak ödenir.

İntibaklar sonucunda bulunacak derece ve kademe, personelin halen bulunduğu derece ve kademedeki aşağı ise, aradaki fark kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi suretiyle giderilinceye kadar ödenmeye devam olunur. Ancak, bu yükselmede, emeklilik keseneğine esas aylık dereceleri, ilgililerin öğrenim durumlarına göre yükselebilecekleri dereceleri geçemez.

Şu kadar ki, bunlardan 1/6/1973 tarihinden itibaren bir yıl içinde emekliye ayrılma isteğinde bulunanlar ile maluliyet, yaş haddi veya ölüm sebebiyle görevlerinden ayrılanların emeklilik işlemleri, bu Kararname ile getirilen intibak hükümlerinin uygulanmasından önceki emeklilik keseneğine esas aylık derece ve kademeleri üzerinden yapılır. Bu takdirde, kesenek farkları ilgililerce, karşılıkları da kurumlarınca T.C. Emekli Sandığına ödenir.

Ayrıca bu kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihle 1/6/1973 tarihi arasında yaş haddi, maluliyet veya ölüm sebebiyle haklarında emeklilik işlemleri uygulananların kararname hükümlerine göre yapılacak intibakları sonunda kazanılmış hak aylıkları yükselmiş bulunduğu takdirde, emekli aylık ve ikramiyeleri yeni tutarlara göre hesaplanır."

2- Dayanılan Anayasa kuralları:

"II Cumhuriyetin nitelikleri.

MADDE 2- Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir."

"III. Eşitlik:

MADDE 12- Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz."

3- İlgili Yasa ve Bakanlar Kurulu Kararları kuralları:

a- 7/2/1969 günlü, 1101 sayılı Yasanın Ek 2. maddesi :

Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra barem teşkilât, kadro ve sair kanunlarda yapılacak değişiklikler sonunda aylık tutarlarında husule gelecek yükselmeler; aynı rütbe, kadro

Esas Sayısı:1976/60
Karar Sayısı:1977/9

unvanı ve dereceden bağlanmış bulunan emekli, adi malûllük ve vazife malûllüğü aylıkları ile dul ve yetim aylıkları hakkında da uygulanır.

Yükselmeye esas olacak rütbe, kadro unvanı, derece ve sair yönlerden eşitlikleri; Devlet Personel Dairesi, Maliye Bakanlığı, T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü ve ilgili kurumların birlikte hazırlayacakları teklif üzerine Bakanlar Kurulunca tespit olunur."

Geçici 2. maddesi- "Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce çeşitli emeklilik kanunları hükümlerine göre bağlanmış olan emekli, adî malûllük, vazife malûllüğü, dul ve yetim aylıkları hakkında da bu kanunun ek I inci maddesi hükümleri uygulanır.

Ayrıca 15/7/1965 tarihli ve 669 sayılı Kanununun Geçici I inci maddesi gereğince yükseltmeye tabi tutulan emekli, adî malûllük, vazife malûllüğü veya dul ve yetim aylıkları ile 1/1/1950 tarihinden bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar bağlanmış olan emekli, adî malûllüğü veya dul ve yetim aylıkları; bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki rütbesi, kadro unvanı, derecesi, fiilî ve itibarî hizmet süresi aynı olanlara bağlanması gereken aylık miktarlarına yükseltilir. Yükseltmeye esas olacak rütbe, kadro unvanı, derece, sair yönlerden eşitlikleri; özel teadül ve kuruluş kanunları hükümleri göz önünde tutulmak suretiyle Devlet Personel Dairesi, Maliye Bakanlığı, T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü ve ilgili Kurumların birlikte hazırlayacakları teklif üzerine Bakanlar Kurulunca tespit olunur."

b- 8/7/1971 günlü, 1425 sayılı Yasanın Geçici 3. maddesi:

"1/3/1970 tarihinden önce bağlanmış emekli, adî malûllük, vazife malûllüğü, dul ve yetim aylıklarının yükseltme işlemleri, 7/2/1969 tarihli ve 1101 sayılı Kanunun Ek 2 nci maddesine istinaden Bakanlar Kurulunca bu kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde tespit edilecek esaslar uyarınca 1/3/1970 tarihinden geçerli olarak yapılır.

Yükseltme işlemleri yükseltme esaslarının Bakanlar Kurulunca tespiti tarihinden itibaren bir yıl içinde bitirilir .

Yükseltme işlemleri sona erinceye kadar, bu aylıklar 1/3/1971 tarihinden itibaren (Sonradan mahsubu yapılmak üzere) % 50 oranında avans ilâvesi ile ödenir.

Bu aylıkların 1/3/1971 - 28/2/1971 tarihleri arasına ait farklar geçici I nci maddenin ikinci fıkrasındaki esaslar uyarınca ilgililere ödenir."

c- 7/3624 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına bağlı raporun III. Kısım (B) sivil personel aylıkları, I işaretli maddenin ilgili kuralı:

"B Sivil Personel Aylıkları:

1. Aylıklı veya barem içi ücretli kadrolardan aylık almakta iken emekliye ayrılan personelin yükseltmelerde esas alınacak aylıkları:

1- 1101 sayılı Kanun uyarınca yapılan yükseltme işlemleri sırasında :

.....

d) 31/5/1947 - 1/3/1969 tarihleri arasında, kadro aylıklarının 1, 2 veya 3 üst derece aylığını almakta iken emekli olanlardan, aylıklarının yükseltilmesi sırasında 1, 2 veya 3 üst derece,

.....

Aylık tutarları esas alınmıştır.

657 sayılı Kanuna 1327 sayılı Kanunla eklenen Ek geçici 2 nci maddenin (b) fıkrası ile; buldukları kadroların, 1, 2 veya 3 üst derece aylığını almakta olanların buldukları kadrolarına tekabül eden derecelere intibak ettirilmeleri, ancak, aldıkları 1, 2 veya 3 üst derece aylık ve ücretlere tekabül eden derecelerin ilk kademe aylıklarının kendilerine ödenmesi kabul edilmiş ve 1/3/1970 tarihinden sonra emekliye ayrılanlara bu hüküm gereğince kazanılmış hak aylık derecelerinin ilk kademesi esas alınarak aylık bağlanmakta olduğu cihetle, bunların bu defa yapılacak yükseltme sırasında o aylık derecelerinin ilk kademe aylıklarının esas alınması gerekmektedir."

e- 7/7711 sayılı Bakanlar Kurulu kararım bağlı raporun II. Bölüm 1. Kısımındaki ilgili kural:

".....

C) Aylıklı veya barem içi ücretli kadrolardan aylık almakta iken emekliye ayrılan personelden; 1101 sayılı Kanun uyarınca, emekli aylıkları, emekliye ayrıldıkları tarihteki kadro aylıklarının 1, 2 veya 3 üst derecesi aylık tutarları esas alınarak yükseltilemlerin son aylıklarında geçen ve durumlarına göre, 1, 2 veya 3. üst derece verilebilmesi için aranılan süreden artan süreler;

.....

Kademe ilerlemesi verilmek suretiyle, 1/6/1973 tarihinden geçerli olarak değerlendirilir."

IV- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi, İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 10/2/1977 gününde yaptığı ilk inceleme toplantısında, aşağıdaki sorunlar üzerinde durmuştur:

1- Görev sorunu : Danıştay Dava Daireler Kurulu itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine başvurarak, 2 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 2. maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesindeki kuralın iptalini istemiştir, işin konusu itibariyle incelenmesi, Anayasa'nın 1488 sayılı Yasa ile değişik 64. maddesinin son fıkrasının son tümcesindeki kural gereğince Anayasa Mahkemesinin görevine girmektedir.

2- Yetki sorunu : Anayasa'nın değişik 151. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 27. maddelerine göre ,bir davaya bakmakta olan mahkeme, o davada uygulanacak yasa kurallarını Anayasa'ya aykırı görürse, iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Bu nedenle bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi, elinde yolunca açılmış ve görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralın o davada uygulanacak kural olması koşullarına bağlıdır.

İtiraz yoluna başvuran Danıştay Dava Daireleri Kurulunun elinde, yolunca açılmış ve 521 sayılı Yasanın 1740 sayılı Yasa ile değişik 44. maddesinin (B) işaretli bendi uyarınca görevi içinde bulunan bir davanın var olduğu dosyanın incelenmesinden anlaşılmıştır.

Mahkemenin bakmakta olduğu davada, 2 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin itiraz konusu yapılan kuralının uygulanma yeri bulunup bulunmadığı konusuna gelince :

2 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin geçici 2. maddesinin birinci fıkrasında 657 sayılı Yasaya 1327 sayılı Yasa ile eklenen Ek geçici 2. maddenin (b) fıkrası ve diğer intibak kurallarına göre saptanan derece ve kademe aylıklarının ödenmesine 31/5/1973 tarihine kadar devam olunacağı; ikinci fıkrasının ilk tümcesinde, bu kararname ile getirilen intibak kurallarının uygulanması sonunda devlet memuru lehine doğan durumlar nedeniyle 1/3/1970 tarihinden 1/6/1973 tarihine kadar geçen

Esas Sayısı:1976/60
Karar Sayısı:1977/9

süre için bir fark ödemesi yapılmıyacağı açıklanmış (Bu fıkra kuralı Anayasa Mahkemesinin 8/10/1974 günlü, E. 1974/18, K. 1974/42 sayılı kararı ile (Resmî Gazete 29/1/1975, Sayı. 15133) 1327 sayılı Yasanın Ek geçici 2. maddesinin (b) işaretli fıkrasında yer alanlar açısından iptal edilmiştir.) ikinci fıkranın son tümcesinde ise "aynı süre içinde haklarında emeklilik hükümleri uygulanmış olanlara da aylık veya ikramiye farkı ödenmez." kuralına yer verilmiştir. İtiraz yoluna başvuran Danıştay Dava Daireleri Kurulu bu son tümcedeki kuralın iptalini istemiştir.

Geçici 2. maddenin bütünü gözönüne alındığında, "aynı süre içinde" sözcüğü ile 1/3/1970 gününden 1/6/1973 gününe kadar olan dönemde haklarında emeklilik hükümleri uygulanmış olanlara aylık veya ikramiye farkı ödenmemesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Davacı ise bu dönemde değil, isteği üzerine 9/7/1964 gününde emekli olmuştur. Gerçi 2 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 2. maddesi hükmü, memurlar açısından Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilmiş ve 1101 sayılı Yasanın ilgili hükmü uyarınca 1970 yılından önce emekli olanlar da 1/3/1970 - 1/6/1973 arasında emekli olmamakla beraber iptal kararından hukukça yararlanmış durumuna girmişlerdir. Şu kadarki davacı yalnız hakkındaki emekli intibakının iptalini istemiş ve emekli aylığı farklarının Ödenmesi yolunda bir istem dava dilekçesinde yer almamıştır. Mahkemenin istemle bağlı bulunduğu, istemin dışında kalan konuları ele alıp karara konu yapamayacağı ise açıktır. Her ne kadar davacı, 521 sayılı Danıştay Kanununun değişik 71. maddesi uyarınca intibak işlemi üzerine açtığı bu davanın karara bağlanmasından sonra tam kaza davası açmak ve bu davada emekli aylığının Ödenmesini istemek hakkına sahip ise de halen Danıştay Dava Daireleri Kurulunda görülmekte olan ve sadece intibak işleminin iptaline yönelmiş bulunan bu davada itiraz konusu edilen ve emekli aylığının ödenmesine ilişkin bulunan hükmün uygulanma olanağı yoktur. Öte yandan sözü edilen hükmün intibak işlemine karşı açılmış bir iptal davasının görülmesine ve çözülmesine engellik edeceği de düşünülemez. O halde Danıştay Dava Daireleri Kurulunca yapılmış bulunan başvurma, yetkisizlik nedeniyle reddedilmelidir.

Bu nedenlerle itiraz yoluna başvuran mahkeme elindeki davayı çözümlerken, iptali için itiraz yoluna başvurduğu kuralı uygulamak durumunda değildir. Başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle itirazın reddine karar verilmelidir. Nihat O. Akçakayalıoğlu bu görüşe katılmamıştır.

V- SONUÇ

İtiraz konusu 2 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 2. maddesinin ikinci fıkrasının son tümcesinde yer alan "aynı süre içinde haklarında emeklilik hükümleri uygulanmış olanlara da aylık veya ikramiye farkı ödenmez." hükmünün bu davada uygulanma yeri bulunmadığından itirazın, başvuranın yetkisizliği nedeniyle reddine, Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoyuyla ve oyçokluğuyla, 10/2/1977 gününde karar verildi.

Başkanvekili
Şevket Müftügil

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit ZARBUN

Üye
Ziya Önel

Üye

Üye

Üye

Üye

Esas Sayısı:1976/60
Karar Sayısı:1977/9

Abdullah Üner

Ahmet Koçak

Şekip Çopuroğlu

Fahrettin Uluç

Üye

Muhittin Gürün

Üye

Lütfi Ömerbaş

Üye

Hasan Gürsel

Üye

Ahmet Salih Çebi

Üye

Adil Esmer

Üye

Nihat O. Akçakayalıoğlu

Üye

Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Bakmakta olduğu davada varacağı sonucun bir başka yere doğrulattırılmasına olanak bulunmayışı, Danıştay Dava Daireleri Kurulu'nun belirttiği yasal kuralın, Anayasa'nın 151. maddesi açısından, "uygulanacak hüküm" olarak kabulünü gerektirir.

Bunun ayrıcası, dava dosyası içeriğinin saptanmasında düşülen yanılıdır. Olayda ise, böyle bir durum yoktur.

Üye

Nihat O.
Akçakayalıoğlu